

ULUSLARARASI DOĞU AKDENİZ KONGRESİ

GÜVENLİK, BARIŞ VE İSTİKRAR

INTERNATIONAL CONGRESS ON EASTERN MEDITERRANEAN

SECURITY, PEACE AND STABILITY

PROGRAM - ÖZET KİTAPÇIĞI
PROGRAM - ABSTRACTS

16 ŞUBAT
(February)
2021

www.conference.cag.edu.tr/dogukdeniz

ULUSLARARASI DOĞU AKDENİZ KONGRESİ

GÜVENLİK, BARIŞ VE İSTİKRAR

16 ŞUBAT
(February)
2021

INTERNATIONAL CONGRESS ON EASTERN MEDITERRANEAN

SECURITY, PEACE AND STABILITY

09:30-09:45 AÇILIŞ KONUŞMALARI

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör - Çağ Üniversitesi
Büyükelçi(E) Prof. Dr. Ali Engin OBA
Çağ Üniversitesi

OPENING SPEECHES

Prof. Dr. Ünal AY
Rector- Çağ University
Ambassador (ret.) Prof. Dr. Ali Engin OBA
Çağ University

09:45-11:15

1. Oturum: Türk-Yunan İlişkileri
Oturum Başkanı: Büyükelçi (E) Prof. Dr. Ali Engin Oba
Çağ Üniversitesi

Büyükelçi (E) Prof. Dr. Ali Engin Oba Çağ Üniversitesi
Türk-Yunan İlişkilerine Bakış: İki Türk Diplomatının Türk-Yunan İlişkilerini Değerlendirmesi
Dr. Anthony Deriziotis Atina Ulusal ve Kapodistriya Üniversitesi
From 'Grey Zones' to 'Blue Homelands': Tales of Lost Opportunities in Greek-Turkish Relations
Büyükelçi (E) Tugay Uluçevik
Sakin Ada Kıbrıs'ın Gerçekleri, Kıbrıs Sorununun Olguları Karşısında Egemen Eşitlik ve İki Devletli Siyasi Çözüm
Büyükelçi (E) Selahattin Alpar
Ege Denizinde Sorunlar ve Kabul Edilebilir Çözüm Yolları
Dr. Öğr. Üyesi Turgay Bülent Göktürk Doğu Akdeniz Üniversitesi
Doğu Akdeniz Bağlamında Kıbrıs Sorununda Rum Ortodoks Kilisesi'nin Rolü

Session 1: Turkish-Greek Relations
Moderator: Ambassador (ret.) Prof. Dr. Ali Engin Oba
Çağ University

Ambassador (ret.) Prof. Dr. Ali Engin Oba Çağ University
An Overview of Turkish-Greek Relations: Two Turkish Diplomats' Assessment on Turkish-Greek Relations
Dr. Anthony Deriziotis National and Kapodistriya University of Athens
From 'Grey Zones' to 'Blue Homelands': Tales of Lost Opportunities in Greek-Turkish Relations
Ambassador (ret.) Tugay Uluçevik
Sovereign Equality and Two-State Political Solution Against the Realities of Calm Island Cyprus and the Facts of the Cyprus Problem
Ambassador (ret.) Selahattin Alpar
Problems in the Aegean Sea and Possible Solutions
Asst. Prof. Dr. Turgay Bülent Göktürk Eastern Mediterranean University
Cyprus Question, the Role of the Greek Orthodox Church and Eastern Mediterranean Conflict

11:15 - 11:30

ARA

11:30 - 13:15

2. Oturum: Doğu Akdeniz Sorunu ve Güvenlik Boyutu
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Harun Arıkan
Çukurova Üniversitesi

Tümamiral (E) Cem Gürdeniz Koç Üniversitesi Denizcilik Forumu
Türk Deniz Jeopolitiği ve Mavi Vatan
Prof. Dr. Byra Reddy Amity Üniversitesi
Geopolitics of Energy in Eastern Mediterranean
Prof. Dr. Tarık Oğuzlu Antalya Bilim Üniversitesi
Türkiye'nin Büyük Stratejisinde Doğu Akdeniz
Dr. Nir Boms Tel Aviv Üniversitesi
Israel and the Syrian Conflict: Between Opposition, Allies and Rivals
Dr. Öğr. Üyesi Duygu Dersan Orhan Atılım Üniversitesi
Doğu Akdeniz Satrancında Kilit Ülke Libya: Dış Aktörler ve Çıkarlar
Dr. Emel Akçalı Swansea Üniversitesi
Eleştirel Jeopolitika Bağlamında Doğu Akdeniz'de Güvenlik ve Barış

Break

Session 2: Eastern Mediterranean Issue and Security Dimension
Moderator: Prof. Dr. Harun Arıkan
Çukurova University

Admiral (Ret.) Cem Gürdeniz Koç University Maritime Research Forum
The Turkish Maritime Geopolitics and Blue Homeland
Prof. Dr. Byra Reddy Amity University
Geopolitics of Energy in Eastern Mediterranean
Prof. Dr. Tarık Oğuzlu Antalya Bilim University
The Eastern Mediterranean in Turkey's Grand Strategy
Dr. Nir Boms Tel Aviv University
Israel and the Syrian Conflict: Between Opposition, Allies and Rivals
Asst. Prof. Dr. Duygu Dersan Orhan Atılım University
Libya as a Key Country in Eastern Mediterranean Chess Board: Foreign Actors and Interests
Dr. Emel Akçalı Swansea University
Security and Peace in the Eastern Mediterranean in the Context of Critical Geopolitics

13:15-14:15

ARA

14:15-14:50

3. Oturum: Doğu Akdeniz Sorunu ve Enerji Boyutu
Oturum Başkanı: Doç. Dr. Azime Telli
Mersin Üniversitesi

Doç. Dr. Azime Telli Mersin Üniversitesi
Güç Dengesinden Çatışmaya: Doğu Akdeniz'in Değişen Dengelerinde Enerjinin Güvenlikleştirilmesi Faktörü
Gazeteci-Yazar Mehmet Ali Güller Cumhuriyet Gazetesi
Doğu Akdeniz'de Enerji politik Mücadele

Session 3: Eastern Mediterranean Issue and Energy Dimension
Moderator: Assoc. Prof. Dr. Azime Telli
Mersin University

Assoc. Prof. Dr. Azime Telli Mersin University
From Balance of Power to Conflict: The Factor of Energy Securitization in the Changing Balances of the Eastern Mediterranean
Journalist-Author Mehmet Ali Güller Cumhuriyet Daily Newspaper
Energy Political Struggle in the Eastern Mediterranean

14:50-15:00

ARA

15:00-15:55

4. Oturum: Doğu Akdeniz Sorunu ve Uluslararası Hukuk Boyutu
Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Sami Doğru
Çağ Üniversitesi

Prof. Dr. Sertaç Hami Başeren Ankara Üniversitesi
Doğu Akdeniz'de Türkiye-Libya Anlaşması ve Sonrası
Doç. Dr. Tümamiral (E) Cihat Yaycı Bahçeşehir Üniversitesi Denizcilik ve Global Stratejiler Merkezi
Türk Deniz Yetki Alanları, Mavi Vatan ve Doğu Akdeniz Mücadelesi
Arş. Gör. Mustafa Başkara Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Doğu Akdeniz Sorununa Bir Çözüm Önerisi: Müşterek İşletme

Session 4: Eastern Mediterranean Issue and International Law Dimension
Moderator: Asst. Prof. Dr. Sami Doğru
Çağ University

Prof. Dr. Sertaç Hami Başeren Ankara University
Turkey-Libya Maritime Deal in the Eastern Mediterranean and Beyond
Assoc. Prof. Dr. Admiral (ret.) Cihat Yaycı Bahçeşehir University Maritime and Global Strategies Center
Turkish Maritime Jurisdiction Areas, Blue Homeland and Struggle in Eastern Mediterranean
Res. Asst. Mustafa Başkara Social Sciences University of Ankara
A Solution Proposal to the Eastern Mediterranean Problem: Joint Development

15:55-16:30

Soru ve Cevap

Question and Answer

16:30-17:00

Panel Tartışması: How the peace can be achieved in the region?

Panel Discussion: How the peace can be achieved in the region?

17:00-17:15

Kapanış Konuşması ve Günün Değerlendirilmesi
Dr. Öğr. Üyesi Sevgi Balkan Şahin
Çağ Üniversitesi

Closing Remarks and Evaluation
Asst. Prof. Dr. Sevgi Balkan Şahin
Çağ University

***Simultane çeviri yapılacaktır.**

***Simultaneous translation will be available.**

www.conference.cag.edu.tr/dogruakdeniz

16 ŞUBAT 2021

Türk-Yunan İlişkilerine Bakış: İki Türk Diplomatının Türk-Yunan İlişkilerini Değerlendirmeleri

An Overview of Turkish-Greek Relations: Two Turkish Diplomats' Assessment on Turkish-Greek Relations

Büyükelçi(E) Prof. Dr. Ali Engin OBA

Bu bildiride, iki Türk Büyükelçisi'nin Türk-Yunan ilişkilerine bakışları değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

17 Kasım 1972- 22 Haziran 1976 yıllarında, üç sene yedi ay beş gün Atina'da Türkiye Büyükelçisi olarak görev yapan Kâmuran Gürün'ün günlük tuttuğu notlara dayalı anılarında, Türk-Yunan ilişkileri hakkında bugün de göz önünde bulundurulabilecek önemli görüş, değerlendirme ve öneriler yer almaktadır.

Türk-Yunan ilişkilerinin tarihsel gelişmesi içinde değerlendirilmesi bakımından, bu anılar, vazgeçilmez kaynak niteliğini taşımaktadır.

Gerçekten, Türk-Yunan ilişkileri Türk kamuoyunu da yakından ilgilendiren bir konudur. Türk-Yunan ilişkileri ele alındığında, iki devlet arasında bugün görülen sorunlar Türkiye'nin çıkarlarını etkileyecek niteliktedir. Bu sorunlar, gelecek nesillerimizi de etkileyebilecek seviyededir. Diğer taraftan, Türkiye, Yunanistan ile dostluk ilişkileri içinde yaşamak amacıyla devamlı fedakârlıklarda bulunan taraf olmuştur. Ancak bunun karşılığını görememiştir.

Türk-Yunan ilişkilerinin değerlendirilmesi sırasında, bu ülkede görev yapmış diplomatların anılarından yararlanılmalıdır. Kâmuran Gürün'ün, Yunanistan ile ilgili anıları bu ihtiyaca cevap verebilecek niteliktedir. Nitekim 1974 Kıbrıs çıkarması sırasında Atina'da bulunan Büyükelçi Gürün, Yunanistan'da Türk dostluğunun yerleşmesi için düzeltilmesi gereken konular üzerinde durmuştur. Bu bağlamda, Yunan kilisesi, okul kitaplarındaki Türkiye aleyhindeki yazılar, basın ve Türkiye aleyhinde çalışmak için kurulmuş dernekler, Dışişleri Bakanlığının Türk-Yunan sorunlarının çözümünü engelleyici politikası irdelenmektedir.

Türk-Yunan ilişkileri hakkında üzerine eğilmesi gereken bir eser de Prof. Dr. A. Suat Bilge'nin "Büyük Düş, Türk-Yunan Siyasi İlişkileri" başlıklı kitabıdır. SBF Öğretim Üyesi olan Prof. Dr. Bilge ayrıca, Dışişleri Bakanlığı Başhukuk Müşavirliği ve 1972-1979 yılları arasında TC Bern ve 1982-1986 arasında TC Lizbon Büyükelçisi olarak görev yapmıştır. Prof. Dr. Bilge, Kıbrıs sorunu ile uzun bir süre ilgilenmiştir. Türk-Yunan ilişkileri ile ilgili değerlendirmesinde, Yunanistan'ın megalî idea'yı, büyük düşü gerçekleştirmeye çalıştığını, bunun Türkiye ile mücadeleye yol açtığını belirtmektedir. Prof. Dr. Bilge, Yunanistan'ın büyük düştan ümit kestiği zaman Türkiye ile yakın ilişki kurduğunu da vurgulamaktadır.

Prof. Dr. Bilge, bu eserde Osmanlı döneminden başlayarak bu güne kadarki Türk-Yunan ilişkilerini aydınlatmaya çalışmaktadır. Ona göre, Yunanistan, Türk dış politikasında gerçek öneminden fazla yer tutmaktadır. Prof. Dr. Bilge'ye göre, Türkiye'nin Yunanistan ile ilişkilerini düzeltmek için yaptığı barış önerilerine "Yunanistan taktik dışında olumlu yanıt vermemiştir. Türkiye ile mücadele etmeyi tercih etmiştir." Prof. Dr. Bilge, ikili ilişkilerin düzeltilmesi amacıyla değerlendirme yapmaktadır. Bu çerçevede, Türk-Yunan Konfederasyonu'nu önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk-Yunan ilişkileri, Kâmuran Gürün, Atina Büyükelçilik anıları, Prof. Dr. A. Suat Bilge, Büyük Düş, Türk-Yunan Konfederasyonu

**From 'Grey zones' to 'Blue homelands':
Tales Of Lost Opportunities in Greek-Turkish Relations.**

Dr. Anthony DERIZIOTIS

The latest persistent period of tensions between Greece and Turkey that has started effectively in 2019 is the first such period after the 1999 Helsinki EU Summit that ended a tense decade. The 1990's tension built-up that resulted in a series of crises, 'heated' incidents and widespread mutual suspicion between the two states, was effectively annulled by the rapprochement that paved a difficult -albeit realistic- road for a final solution to the bilateral disputes, including the Cyprus issue. The longterm success of the venture, however, was heavily dependent on bold politics in both sides of the Aegean Sea and mutual concessions from all parties to the disputes.

Less than twenty years later, the Aegean Sea and the east of the Mediterranean Sea are once again brewing new tensions, triggered by the old unresolved issues. In addition, as recent energy discoveries have put the area in

the European energy map, a number of new problems have risen, and with the active involvement of several more players, including the area's regional powers, as well as western European states with regional interests, the situation has become significantly more complicated.

The failure to follow through commitments in the post-Helsinki years, has resulted in the re-emergence of the Aegean Sea disputes and reinforced the deadlock in Cyprus. Today, the key parties are called upon handling the disputes, under far more complicated conditions than in 1999.

Keywords: Greek-Turkish relations, East Mediterranean Sea, Aegean Sea, disputes, rapprochement, energy, foreign policy

16 ŞUBAT 2021

Sakin Ada Kıbrıs'ın Gerçekleri, Kıbrıs Sorununun Olguları Karşısında Egemen Eşitlik ve İki Devletli Siyasi Çözüm

Sovereign Equality and Two-State Political Solution Against the Realities of Calm Island Cyprus and the Facts of the Cyprus Problem

Büyükelçi(E) Tugay ULUÇEVİK

Doğu Akdeniz havzasına istikrarlı barış ve güvenlik açısından baktığımız zaman 1954 – 1960 ve 1964 – 1974 dönemlerinde “kaynar kazan” veya “barut fıçısı” olarak nitelendirilen Kıbrıs adasının, 1974 yaz aylarından sonra 46 yıldır sakin bir ada görünümüne büründüğünü görmekteyiz.

Kıbrıs'ın İngiltere'nin egemenliği altında bulunduğu dönemde Kıbrıslı Rumlar, 1954 yılından itibaren bağımsızlık hareketi kisvesi altında Ada'nın Yunanistan'a bağlanması, yani “enosis'in” gerçekleşmesi, için Kıbrıs'taki İngiliz İdaresi'ne karşı şiddet hareketlerine başlamışlardır. Şiddet eylemleri, giderek Kıbrıslı Türkleri de hedef almıştır.

Ada'daki bu şiddet olayları zamanla Türkiye ile Yunanistan arasında sıcak çatışmaya yol açma istidadı göstermiştir. NATO içinde İttifakın güneydoğu kanadının parçalanmasından endişe edilmiştir. Sovyetler Birliği'nin Doğu Akdeniz'deki yayılmacılığının Kıbrıs'a yönelmesi tehlikesi belirmesi üzerine. İngiltere ve ABD harekete geçmiştir. Doğu Akdeniz'deki tehlikenin büyümesinin önlenmesi için, iki NATO üyesi Türkiye ve Yunanistan Kıbrıs için bir anlaşma çerçevesi hazırlamaya ikna edilmişlerdir.

Netice olarak, 16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşa'da imza edilen Antlaşmalarla Kıbrıs Adasında Kıbrıs Türk toplumuyla Kıbrıs Rum Toplumunun eşit kurucu ortaklığına dayalı olarak federasyon benzeri bir anayasal yapıda Kıbrıs

Cumhuriyeti kurulmuştur. Bu Devlet'in anayasal düzeninin korunması Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin “etkin” ve “filî” garantisi altına konulmuştur.

1960 Antlaşmaları ve Anayasası ile Kıbrıs'taki iki toplum arasında hukukî ve siyasî eşitlik sağlanmıştır. Buna çözüm şeklinin “iç dengesi” denir.

Antlaşmada öngörülen garanti yetkisi ile de Türkiye ile Yunanistan arasında denge sağlanmıştır. Bu da çözümün “dış dengesidir.”

Doğu Akdeniz'de istikrarlı barış ve güvenlik ortamının yaratılıp sürdürülmesine vasıta olacağı düşünülmüş olan 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti ortaklık Devleti, Kıbrıslı Rumların Yunanistan ile işbirliği halinde giriştikleri enosis teşebbüsleri ve bu maksatla Kıbrıs Türk halkına karşı uyguladıkları etnik temizlik plânı yüzünden kuruluşundan 3 yıl 4 ay sonra 21 Aralık 1963 tarihinde yıkılmıştır.

Ada'da askerî mevcudiyet bakımından üstün durumda olan Kıbrıslı Rumlar ve Yunanistan, Ada sathının sadece yüzde 3'üne tekabül eden cep şeklindeki alanlara sığınmış olan Kıbrıslı Türkleri askerî güçle de desteklenen acımasız bir ekonomik abluka altına almışlardır. BMGS raporlarında o dönemde Kıbrıslı Türklerin yaşamaya mecbur bırakıldıkları şartları raporlarında “gerçek abluka” (veritable siege) olarak nitelendirmiştir.

Mart 1964'de Ada'da konuşlandırılmış olan BM Barış Gücü, kurulduğu zaman ve sonraki birkaç yıl boyunca 6500 civarında asker mevcuduna sahip olmuştur. Bu mevcutla dahi UNFICYP Kıbrıslı Rumların soydaşlarımıza yönelik saldırılarına mâni olamamıştır.

20 Temmuz 1974 Barış Harekâtımızın Ada'da sağladığı kuvvet dengesi Rum – Yunan ittifakını Kıbrıs Türk halkına saldırmaktan caydırmıştır.

Kıbrıs Barış Harekâtımız, Kıbrıs sorununun gerçekçi ve yaşayabilir bir çözüm şekline kavuşturulması için gerekli parametrelerin ada sathında fiilen oluşmasını sağlamıştır.

Ada'nın yüzeyinde Rumlarla iç içe yaşayan Kıbrıslı Türkler, Ada'nın kuzeyinde toplanmışlardır.

Ada'da iki kesimli bir coğrafya meydana gelmiştir. Kıbrıs Türk halkının toplum yönetimi, önce, 13 Şubat 1975 tarihinde "Kıbrıs Türk Federale Devleti'nin", sonra da, 15 Kasım 1983 tarihinde bağımsız ve egemen "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin" çatısı altında devlet yapısına kavuşmuştur.

Kıbrıs Türk halkı hür ve korkudan azade olarak yaşayabildikleri koşullara Türkiye'nin Kıbrıs Barış Harekâtından sonra kavuşmuştur.

BMGS yayınladığı devrevî raporlarında - en sonuncusu 30 Ocak 2020 tarihli olan rapor dahil – zaman zaman ortaya çıkan siyasî gerginliklere rağmen Ada'da askerî durumun "sakin" (calm) olduğunu bildirmektedir.

BMGS 22 Haziran 1999 tarihli (S/1999/707, para. 6) raporunda "uzun zamandan beri devam eden ihtilâfa ve devam eden gerginliklere

rağmen son 25 yıldır (yani 1974'den itibaren) çatışmaların yeniden başlamamış olması Kıbrıs için bir talihtir" değerlendirmesini yapmıştır.

Ada'da son 46 yıldır süren askerî çatışmasızlık ve sükûnet ortamının temel sebebi, Barış Harekâtımızın Ada'da ortaya çıkardığı iki kesimli ve iki ayrı bağımsız ve egemen devletli siyasî coğrafya ile Kıbrıs sorununun aslında "doğal çözüme" kavuşmuş olmasıdır.

Oysa, BM Güvenlik Konseyi'nin Kıbrıs sorununun görüşmeler yoluyla halli için BMGS'ne 1975'de verdiği "iyi niyet" görevi ve çözüm şekli için belirlediği parametreler, 1974 Barış Harekâtımızın Ada'da ortaya çıkardığı şartları, iki Bağımsız ve egemen Devletli siyasî coğrafyayı reddetmektedir. "İyi niyet görevi" ve çözümün parametreleri 1963 sonunda yıkılmış olan "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin" varlığını sürdürdüğü ve 1960 Anayasası'nın geçerliğini koruduğu; Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Kıbrıslı Türkleri de temsil ettiği varsayımına bina edilmiştir.

BM'nin çözüm için öngördüğü "iki kesimli federal" çözüm 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin temelinde ve çatısı altında yapılacak anayasa değişikliği ile ortaya çıkacaktır. Gerçek bir federal çözümden uzak olacaktır. Böyle bir çözüm halinde KKTC hukuken ve fiilen sona erecektir.

AB, çözüm halinde, Antlaşma'nın hükümlerini AB'nin birincil hukuku haline getirmeyi reddetmektedir. Bu durumda, çözüm şeklinin başta iki kesimlilik olmak üzere, çeşitli parametreleri zaman içinde çok geçmeden aşınmaya uğrayacaktır; iki kesimlilik ortadan kalkacaktır.

BMGS Guterres, günümüzde 1960 garanti sisteminin sürdürülebilir olmadığı görüşünü, görevine başladığından itibaren dile getirmektedir.

BMGS bu görüşüne 2017'deki Cenevre Konferans süreci sonunda taraflara sunduğu müzakerelerin çerçevesine dair düşünceleri arasında yer vermiştir.

Özetle vurgulamak gerekirse, mevcut BM parametreleri çerçevesinde bir çözüm ortaya çıkması halinde 1974'den itibaren oluşmuş bulunan doğal çözüm tahrip olacak, Kıbrıs Türk halkı yeniden büyük gaileler altında ezilecek, Ada'daki sükûnet ortamı bozulacak, Ada yeniden bir barut fıçısı haline gelecektir.

Kaldı ki gerçek anlamında ve mahiyetinde federal çözüm, böyle bir çözümün ortakları arasında siyasî gücü ve refahı paylaşma iradesinin bulunmasını gerektirir.

Kıbrıslı Rumlara, BM gözetiminde ortaya çıkan federal çözüm anlaşmasını 24 Nisan 2004 referandumu ile reddetmişlerdir. O tarihten bu yana geçen 16 yıl içinde de Kıbrıslı Türklerle bir

federal ortaklık devletinde siyasî gücü ve refahı paylaşma iradesini hiçbir şekil ve ölçüde göstermiş değillerdir. Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon yataklarından istifade edilmesi bahsinde ortaya koydukları tutum da bu irade yokluğunun en bariz teyididir.

Yine de çözüm arayışı sürdürülmek isteniyorsa, bugüne kadar 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin iki toplumu arasında yürütülen görüşme süreci terk edilerek Ada'da iki bağımsız ve egemen devlet olarak var olan KKTC ve Kıbrıs Rum Devleti arasında yapılacak dostluk, iyi komşuluk, işbirliği anlaşması ile doğal çözüme hukuken ulaşılmalıdır. Türkiye'nin "garantör devlet statüsünün ve etkin ve fiili garantisinin devamı kırmızı çizgimiz olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Barut fıçısı, sakin, etkin ve filî, federal çözüm, iç denge, dış denge, gerçek kuşatma, veritable siege, doğal çözüm, Barış Harekâtı, enosis, BMGS.

Ege Denizinde Sorunlar ve Kabul Edilebilir Çözüm Yolları Problems in the Aegean Sea and Possible Solutions

Büyükelçi(E) Selahattin ALPAR

Türkiye komşularıyla barış, işbirliği ve iyi komşuluk ilişkileri içinde yaşamak istemektedir. Böylece halkımızın ekonomik gelişmesine, refahına ve ülkemizin güvenlik ve istikrarına katkıda bulunmak amacını gütmektedir.

Bu amaçla Türkiye Yunanistan ile her düzeyde diyalog ve istişare geliştirilmesi sürecini desteklemektedir.

Türkiye, iki ülke arasındaki sorunların, başta Ege Denizi ile ilgili olanlar olmak üzere, kapsamlı, hakkaniyete dayalı ve kalıcı çözümlere ulaşmasını arzulamaktadır.

Ege Denizi, Türkiye ile Yunanistan arasında bir dostluk ve işbirliği denizi haline gelmelidir. Egenin iki yakası arasında geliştirilmeye müsait ticaret ve turizm olanakları mevcuttur.

Ege sorunlarının çözümü ancak her iki ülkenin de üzerinde mutabakata vardıkları, meşru hak ve çıkarlarına karşılıklı saygı gösteren ortak bir payda üzerine inşa edildiği takdirde işlevsel ve kalıcı olacaktır.

Yunanistan Ege'de iki ülke arasında sadece 'Kıta Sahaneliğinin Sınırlarının Belirlenmesi' sorununu olduğunu, başka bir sorun bulunmadığını iddia etmektedir.

Yunanistan sadece Kıta Sahaneliği sorununun Uluslararası Adalet Divanına gidilerek çözülebileceğini ileri sürmekte, mevcut diğer sorunları inkar etmekte ve dolayısıyla Uluslararası Hukuk Yollarına başvurulmasını reddetmektedir.

Yunanistan'ın bu "tek sorun-tek çözüm" tutumu gerçekleri hiçbir şekilde yansıtmamaktadır. Ege Denizinde mevcut diğer sorunlara ilerde değinilecektir.

İki Ülke arasında sadece bir sorun olduğu iddia edilerek diğerlerinin göz ardı edilmesi, birbiriyle bağlantılı diğer önemli konuların da çözümsüz kalmalarına sebep olmaktadır. Bu davranış kamu oylarındaki beklentileri olumsuz etkilemekte, iki ülke arasındaki işbirliği ve iyi komşuluk ilişkilerinin gelişmesini engellemekte, hatta bazen husumet yaratmaktadır.

Bu nedenlerle, Türkiye tüm sorunların bir bütün olarak ele alınması gerektiğine inanmakta ve Ege sorunlarının Uluslararası Hukuka uygun olarak barışçıl yöntemlerle çözülmesi için çaba göstermeye devam etmektedir.

Türkiye bu anlayışla, BM Şartı'nın 33. maddesinde belirtilen hiçbir barışçıl çözüm yöntemini, eğer gerek duyulursa Uluslararası Adalet Divanı veya her iki ülkenin müştereken mutabakata varacakları üçüncü taraf çözümleri de dahil olmak üzere, dışlamamaktadır.

Türkiye somut ve yapıcı ilişkilere odaklanmaktadır. Türkiye bu inisiyatifler vasıtasıyla, sorunların adil ve kalıcı çözümlere kavuşmasına, Türk-Yunan ikili ilişkilerindeki olumlu havanın da gelişmesine gayret etmektedir.

Şimdi kısaca Ege Denizinde mevcut Başlıca Sorunlara değinmek istiyorum.

Anahtar Kelimeler:

Ege de bütüncül ve Kalıcı Çözüm
Hakkaniyete dayalı çözüm yolları
Egenin iki kıyısı arasında halklar arasında
işbirliği ve yapıcı ilişkiler kurulması
Diyalog

Doğu Akdeniz Bağlamında Kıbrıs Sorununda Rum Ortodoks Kilisesi'nin Rolü
Cyprus Question, the Role of the Greek Orthodox Church and Eastern
Mediterranean Conflict

Dr. Öğr. Üyesi Turgay Bülent GÖKTÜRK

Kıbrıs, sahip olduğu tarihsel öneminin yanında, deniz ticaret yolları üzerinde bulunan jeopolitik konumu ve Orta Doğu'yu kontrol eden bir noktada bulunması nedeniyle Doğu Akdeniz'de stratejik bir öneme sahiptir. Son yıllarda bölgedeki hidrokarbon keşifleri adanın mevcut önemini daha da artıran bir etken olmuştur. Bu özellikler Ada'yı tarihsel süreçte hakimiyet kurulmak istenen, cazip bir yer haline getirmiştir. Bu süreçte, Osmanlı'nın 1571'de Kıbrıs'ı fethini müteakip, Osmanlı yönetimi, İngiliz yönetimi ve daha sonraki Kıbrıs Cumhuriyeti dönemlerinde Ortodoks Kilisesi'nin durumunu incelediğimiz zaman, Kıbrıs'ta kilisenin politika üretilmesinde siyasi karar vericiler üzerinde etkin bir rol oynadığını görüyoruz. Başpiskoposlarla piskoposların sosyal ve siyasi düzen içerisindeki konumları ile Rum halkı ve siyasetçileri üzerindeki otoritesi ve belirleyici etkisine bakıldığında bunun sıradan bir rol olmadığını açıklıkla görmekteyiz. Bu incelemeyi yaparken, Megali İdea kapsamında Enosis'in gerçekleştirilmesi ve yaşatılması görevini üstlenen Rum Ortodoks Ki-

lisesi'nin söz konusu amaçlarını ve eylemlerini gerçekleştirmek için Osmanlı Devleti'nin kendisine tanıdığı geniş hoşgörüden yararlandığı da net olarak gözlemlemekteyiz.

Bu çalışmada Rum Ortodoks Kilisesi'nin Kıbrıs'taki karar alma süreçlerini nasıl etkilediği ayrıntılarıyla ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Günümüzde de bu etkinliğin azalmadan devam ettiğinin örnekleri verilerek, özellikle Türk tarafının bölge sorunları ile ilgili yapılan ve yapılacak tüm görüşmelerde üretecekleri çözüm önerilerinde kilisenin söz konusu baskısının Rum karar vericiler üzerinde birinci derecede rol oynadığını ve Rum yöneticilerin bu baskıdan uzak bir şekilde karar vermelerinin olanaksız olduğunu bilerek hareket etmeleri gereği, çalışmanın nihai hedefini oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Doğu Akdeniz, Kilise, KKTC.

The Turkish Maritime Geopolitics and Blue Homeland Türk Deniz Jeopolitiği ve Mavi Vatan

Admiral (ret.) Cem GÜRDENİZ

Under the disturbing effects of so-called Sevilla Map of EU which carves Turkish maritime jurisdiction areas in favor of Greece and Greek Cypriot Administration, recent discoveries of offshore energy in the Eastern Mediterranean Sea sparked a dispute over delimitation of Exclusive Economic Zones (EEZs). Not only, the competition among littoral states over rights to exploit rich offshore energy resources but a geopolitical tug of war has revealed itself in the area. Turkey and the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) are indispensable players, and indeed game-changers, in the

resulting quagmire that has geopolitical ramifications for the entire region. The integrity of Turkish mainland, bluehomeland, and TRNC is of utmost significance amidst the quest to access maritime zones and offshore energy deposits in the Mediterranean Sea.

Keywords: Turkish maritime jurisdiction areas, Exclusive Economic Zones, the integrity of Turkish mainland, blue homeland, geopolitics

Geopolitics of Energy in Eastern Mediterranean

V J BYRA REDDY

Geopolitics has been a primeval art mastered by countries across the world more due to a need created to lend expression to a person and or set of people's 'personal' aspirations rather than to achieve a common good. History is a good evidence of this assertion and we never seem to learn from it.

Last decade has seen a flurry of activities in the Eastern Mediterranean with the discovery of an estimated 5.8 trillion feet of gas amounting to around 200 billion cubic meters of gas reserves in hotly contested block 10. This coupled with another find in Zohr gas field offshore of Egypt has raised the bar to almost proclaim that Eastern Mediterranean would be next energy superpower.

These discoveries have catapulted tempers in the area to a so-called new height. This paper looks at the viability of gas finds in terms of whether they really lend any optimism to the belief that these finds can make the region a superpower in energy or is it basically reflection of general rise of far-right politics in the world in general. The latter seem to be the fuel of the prospect of fire that the world is witnessing in this region rather than the viability of oil discoveries. Even when countries have prospered on oil discoveries – it is always when the house is in order and not when you are seeking to bring order in the house through external situations.

Keywords: Energy, Geopolitics, Gas Reserves, Zohr, Eastern Mediterranean

Türkiye'nin Büyük Stratejisinde Doğu Akdeniz **The Eastern Mediterranean in Turkey's Grand Strategy**

Prof. Dr. Tarık OĞUZLU

Orta ölçekli güç kapasitesine sahip, Osmanlı imparatorluğu bakiyesi üzerine kurulmuş ve savunmacı realpolitik güvenlik kültürünü benimsemiş bir ülke olarak Türkiye'nin Doğu Akdeniz bölgesinde yaşanan jeopolitik gelişmeleri şekillendirmek istemesi doğaldır. Bölgede ortaya çıkan stratejik gelişmeler Türkiye'nin ulusal güvenliğini yakından etkileme kapasitesine sahiptir. Türkiye karşıtı gruplaşmaların önüne geçilmesi, bölgedeki askeri dengenin Türkiye aleyhine oluşmaması, bölge dışı büyük güçlerin Türkiye karşıtı gruplaşmalara destek

vermemesi, büyük güçler arası stratejik görüş ayrılıklarından faydacı bir mantık çerçevesinde yararlanılması ve askeri güç unsurları kadar askerî olmayan güç unsurları üzerinden de Türkiye'nin çıkarlarının savunulması ve meşrulaştırılması önemlidir. Yeni Dünya Düzeninde denizlerde kurulacak hakimiyet önemli olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Akdeniz, Türkiye, Büyük Strateji, savunmacı realpolitik, gerçekçilik

Israel And The Syrian Conflict: Between Opposition, Allies And Rivals

Dr. Nir BOMS

Israel became an active participant in the Syrian war and between 2012-2018 it conducted a significant humanitarian operation that brought thousands of tons of humanitarian aid from Israel to Syrian refugees in Jordan, Turkey and Syria itself (and thus creating a de-facto security zone). The paper will provide a short analysis of some the major developments in Syria which triggered an Israeli response and will later move to describe the formation of Israeli policy and actions in Syria until the end of 2018 (the end of the “good neighbours program) and further until today.

The presentation – that is based on my chapter in our recent book, (“The Syrian War

- Between Justice and Political Reality” Cambridge University Press, 2020) will review the changing Israeli policy toward the war in Syria and share the largely untold story of Israel’s humanitarian intervention. This unique trajectory of relations included unparalleled collaborations between Syrians and Israeli NGO’s and some glimpses of hope in the midst of the most dreadful tragedy this region had seen in a century. A special emphasis will be given to the Turkish dimension and its influence of the formation of Israel related Syrian policy.

Keywords: Israel, Syria, Turkey, Humanitarian Diplomacy

Doğu Akdeniz Satrancında Kilit Ülke Libya: Dış Aktörler ve Çıkarlar **Libya as a Key Country in Eastern Mediterranean Chess Board:** **Foreign Actors and Interests**

Dr. Öğr. Üyesi Duygu DERSAN ORHAN

Libya'da 2011 yılında başlayan çatışmalar, Kaddafi rejiminin devrilmesinin ardından da devam etmiş, ülkede istikrar ve güvenlik henüz tesis edilememiştir. Libya'da devam etmekte olan siyasi krizi ve güvenlik sorunlarını sadece Libya'daki aşiretsel yapı, bölgesel bölünmüşlük, seküler-İslamcı grupların çatışması ve iki başlı yönetim gibi içsel sorunlarla açıklamak yetersiz kalmaktadır. Libya krizi en başından bu yana dış aktörlerin müdahalesiyle şekillenmiş ve müdahil olan bölgesel ve uluslararası aktörler, Libya'daki siyasi süreci kendi tercih ettikleri politik sonuçlara göre yönlendirebileceklerini düşünerek hareket etmişlerdir. Libya krizinin uluslararasılaşmasında Libya'nın sahip olduğu zengin enerji kaynakları ve jeostratejik önemi rol oynamaktadır. Doğu Akdeniz'de doğal gaz kaynaklarının keşfedilmesi, bölgede rekabeti arttırmış, derin bir jeopolitik dönüşümün yaşanmasına neden olmuştur. Libya'daki iç savaşın yarattığı istikrarsızlık ve otorite boşluğu, uluslararası aktörlerin Doğu Akdeniz'e ilişkin çıkarlarını şekillendirmek için önemli bir fırsat sunmuş ve bu çerçevede Libya bölgesel rekabetin merkezlerinden birisi olmuştur. Dış aktörler, Libya konusunda Birleşmiş Milletler kararlarını destekliyor ve ülkede çatışmanın sona erdirilip, barışın tesis edilmesi konusundaki girişimler de yer alıyor gibi görünse de, gerçekte kendi siyasi çıkarları dahilinde ülkedeki siyasi fraksiyonları silahlandırma ve çatışmayı arttırma politikası izlemek-

tedir. Tobruk'taki parlamento tarafından desteklenen General Hafter, Rusya, Fransa, Mısır ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden aldığı dış destekle etki alanını genişletirken, Katar ve Türkiye'nin desteklediği, Birleşmiş Milletler'in resmi temsilci olarak tanıdığı Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti Başbakanı Feyaz Serrac iktidarda kalma mücadelesini sürdürmektedir. 27 Kasım 2019'da Türkiye ve Libya'daki Ulusal Mutabakat Hükümeti tarafından imzalanan Güvenlik ve Askeri İşbirliği Mutabakat Muhtırası ile Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına ilişkin anlaşma ve akabinde Türkiye'nin Libya'ya asker gönderme tezkeresinin onaylanması, Libya Krizi ve Doğu Akdeniz enerji kaynaklarına ilişkin tartışmaları uluslararası gündemin ilk sıralarına yerleştirmiştir. Bu çalışma, Libya krizinin dış aktörlerin müdahalesiyle derinleştiği iddiasından hareketle, uluslararası ve bölgesel aktörlerin Libya'ya ilişkin çıkarlarını, izledikleri politikaları ve olası sonuçlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede, uluslararası sistemde ve özellikle de Akdeniz bölgesinde, iktidar ve prestij hiyerarşisinin hızla değişmekte olduğu ve Libya krizinin de bunun ana tezahürlerinden biri olarak ortaya çıktığı ortaya konmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Libya, Doğu Akdeniz, Dış Güçler, Çıkarlar, Müdahale.

Eleştirel Jeopolitika Bağlamında Doğu Akdeniz’de Güvenlik ve Barış Security and Peace in the Eastern Mediterranean in the Context of Critical Geopolitics

Dr. Emel AKÇALI

Eleştirel jeopolitik, ana akım jeopolitika ve stratejik bakış çalısmalarının karşısında duran muhalif bir söylemdir ve siyasi coğrafya ve uluslararası ilişkiler çalısmalarında 1980’li yılların son çeyreğinde yer etmiştir. Siyasi coğrafya ve uluslararası ilişkiler disiplini içinde, coğrafyayı uluslararası ilişkilerin değişmez bir unsuru olarak yerleştiren determinist klasik jeopolitik

anlayışına karşı kuramsal bir eleştiri getirir. Çalısmamız, bugünkü Doğu Akdeniz’deki Güvenlik ve İstikrar milli söylemlerini bu kuramsal çerçevede içinde ele alacaktır.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel Jeopolitika, Doğu Akdeniz, Güvenlik, Tehdit Algisi

Güç Dengesinden Çatışmaya Doğu Akdeniz'in Değişen Dengelerinde Enerjinin Güvenikleştirilmesi Faktörü

Energy Securitization Factor in the Shifting Balances of the Eastern Mediterranean from Balance of Power to Conflict

Doç. Dr. Azime TELLİ

BMGS bu görüşüne 2017'deki Cenevre Konferans süreci sonunda taraflara sunduğu müzakereler boyunca siyasi ve ekonomik olarak önemini koruyan Doğu Akdeniz, dünyanın enerji talebi ve bağımlılığındaki artışa bağlı olarak yeniden diplomasiye yoğunlaştığı merkezlerden biri haline gelmiştir. Doğu Akdeniz'de geniş rezervlerin keşfedilmesi bölge ülkeleri arasındaki ilişkileri daha katmanlı bir hale getirmiştir. The discovery of large hydrocarbons reserves in the Eastern Mediterranean have convoluted the already complex relationships between the countries in the region. Doğu Akdeniz'de keşfedilen fosil rezervleri bölge devletleri arasında rezerv arama-geliştirme konusunda hak iddiaları çatışmasına neden olmuştur. İki taraflı anlaşmalarla çıkarlarını meşruiyet kazandırma arayışı devam etmektedir. Bu nedenle, Kopenhag Okulu'nun Güvenikleştirme Yaklaşımı'nın teorik çerçevesi ve analiz araçları bölgeye uygulanmaya uygundur. Kopenhag Okulu, belirli bir tehdit için elit aktörler tarafından neden ve nasıl olağanüstü önlemler almaya uygun ortam yaratan güvenlik sorunu kapsamına alındığını anlamlandırmak için güvenikleştirme konseptini geliştirmiştir. Öte yandan, tersine güvenikleştirme süreciyle güvenikleştirilen bir konunun siyasi tartışmalarda "normal" haline geri getirilmesi de bu kapsama dahildir. Bu çalışmada, bölgede yeni keşfedilen enerji kaynaklarının bölgesel geopolitik eksenini nasıl şekillendirdiği ve bu kaynaklarının bölge devletleri arasındaki yoğun olarak güvenikleştirilmiş ilişkileri nasıl etkilediği sorularına cevap aranacaktır. yer vermiştir.

Özetle vurgulamak gerekirse, mevcut BM parametreleri çerçevesinde bir çözüm ortaya

çıkması halinde 1974'den itibaren oluşmuş bulunan doğal çözüm tahrip olacak, Kıbrıs Türk halkı yeniden büyük gaileler altında ezilecek, Ada'daki sükûnet ortamı bozulacak, Ada yeniden bir barut fıçısı haline gelecektir.

Kaldı ki gerçek anlamında ve mahiyetinde federal çözüm, böyle bir çözümün ortakları arasında siyasî gücü ve refahı paylaşma iradesinin bulunmasını gerektirir.

Kıbrıslı Rumlar, BM gözetiminde ortaya çıkan federal çözüm anlaşmasını 24 Nisan 2004 referandumu ile reddetmişlerdir. O tarihten bu yana geçen 16 yıl içinde de Kıbrıslı Türklerle bir federal ortaklık devletinde siyasî gücü ve refahı paylaşma iradesini hiçbir şekil ve ölçüde göstermiş değillerdir. Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon yataklarından istifade edilmesi bahsinde ortaya koydukları tutum da bu irade yokluğunun en bariz teyididir.

Yine de çözüm arayışı sürdürülmek isteniyorsa, bugüne kadar 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin iki toplumu arasında yürütülen görüşme süreci terk edilerek Ada'da iki bağımsız ve ege-men devlet olarak var olan KKTC ve Kıbrıs Rum Devleti arasında yapılacak dostluk, iyi komşuluk, işbirliği anlaşması ile doğal çözüme hukuken ulaşılmalıdır. Türkiye'nin "garantör devlet statüsünün ve etkin ve fiili garantisinin devamı kırmızı çizgimiz olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Barut fıçısı, sakin, etkin ve filî, federal çözüm, iç denge, dış denge, gerçek kuşatma, veritable siege, doğal çözüm, Barış Harekâtı, enosis, BMGS.

Doğu Akdeniz’de Enerjipolitik Mücadele Energy Political Struggle in the Eastern Mediterranean

Gazeteci-Yazar Mehmet Ali GÜLLER

Güney Kıbrıs, Yunanistan, Mısır ve İsrail, Doğu Akdeniz gazını EastMed projesi ile Avrupa’ya taşımak istiyor. ABD bu hattı daha ekonomik yapabilmek için, Körfez petrol/gazını da İsrail üzerinden Doğu Akdeniz’e taşımak istiyor. BAE’nin Doğu Akdeniz Gaz Forumuna gözlemci üye yapılması da, Katar-Körfez barışının başlatılması da bu nedenle...

ABD’nin hedefi, bu yolla Avrupa’nın Rus gazına bağımlılığını azaltmak; böylece Moskova-Berlin yakınlaşmasını sınırlamak.

Ankara’nın önemli hatalarıyla bu noktaya gelen enerjipolitik mücadelede Türkiye, şartları nasıl lehine düzeltebilir?

1- Türkiye, Doğu Akdeniz Konferansına müttefik bularak katılmalı:

a) Türkiye’nin Ortadoğu, Doğu Akdeniz ve genel dış politikasındaki anahtar sorun Suriye’dir; Ankara Şam’la anlaşmalı

b) Şam’la anlaşmak, Kahire’yle normalleşmeyi sağlar. Kahire, Atina’yla yaptığı anlaşmayı Ankara için yıllardır bekletiyordu, zira Ankara’yla MEB anlaşması daha çok alan kazandırıyor.

2- Doğu Akdeniz’deki enerjipolitik mücadele Rusya’yı da ilgilendiriyor. Çünkü ABD’nin hedefi Körfez katkılı Doğu Akdeniz gazını Avrupa’ya taşıyarak Rus gazına bağımlılığı azaltmak. Türkiye buradan hareketle, şirketleri üzerinden Doğu Akdeniz Konferansına katılacak ABD’nin karşısında, Rusya’nın katılımını savunmalı.

3- Doğu Akdeniz-Körfez hattındaki enerjipolitik mücadele, Çin’i de ilgilendiriyor. Çünkü Körfez petrolünün en büyük tedarikçisi Çin. Ayrıca Doğu Akdeniz Çin’in Deniz İpek Yolu projesinde önemli. Türkiye bunu değerlendirmeli. Türkiye ile Çin’in Ceyhan Limanı ve Çukurova’da bir teknopark ortaklığı stratejik değerde olur. Ankara bunu sağlarsa, Türkiye Doğu Akdeniz’de büyük avantaj sağlar.

Anahtar Kelimeler: Doğu Akdeniz, enerjipolitik, Körfez, Rus gazı, Deniz İpek Yolu

Doğu Akdeniz’de Türkiye- Libya Anlaşması ve Sonrası Turkey-Libya Maritime Deal in the Eastern Mediterranean and Beyond

Prof. Dr. Sertaç Hami BAŞEREN

Türk kıta sahanlığı üzerinde Yunanistan ve GKRY’nin oldukça geniş alanlara yayılan haksız iddiaları bulunmaktadır. Diğer taraftan GKRY, kapsamlı çözümden önce, adanın tek ve meşru temsilcisiymiş gibi yaptığı tek taraflı deniz yetki alanları sınırlandırmaları ve hidrokarbon arama çalışmaları ile Kıbrıs uyuşmazlığını derinleştirerek denize yaymaktadır. Bu durum bölgedeki istikrar için giderek tehlikeli bir hal almaktadır. Yunanistan-Mısır MEB sınırlandırma anlaşması, Yunanistan’ın Türkiye’ye karşı ileri sürdüğü iddiaların hukuksuz olduğunu zımnen kabul ettiğini göstermektedir. Çizilen sınır, Türk-Yunan uyuşmazlığının 28 00 00 boylamının batısında yoğunlaşacağını söylemektedir. Türk diplomasisinin bu durumu göz önünde bulundurması ve hazırlıklı olması gerekmektedir.

GKRY’nin tek taraflı faaliyetleri, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti’nin eşit kurucu ortağı ve adanın doğal kaynakları üzerinde eşit hak sahibi olan Kıbrıs Türk halkının doğal hak ve çıkarlarını ihlal etmektedir. GKRY’nin söz konusu tek taraflı illegal faaliyetleri artarak devam etmiş, Kıbrıs

Türk halkına adanın doğal kaynakları üzerindeki eşit haklarını korumak için tedbir alma dışında bir seçenek bırakmamıştır.

KKTC’nin Kıbrıs Türk halkının haklarının ihlal edilmesini önlemek için Türkiye ile yaptığı kıta sahanlığı sınırlandırma anlaşması, verdiği ruhsatlar ve bunlara dayalı olarak şirketlerin sahada gerçekleştirdiği faaliyetler hukuka uygundur. Karşılıklılık, uluslararası hukukun çok önemli bir ilkesidir.

Yunan Dışişleri Bakanı Dendias’ın GKRY ile sınırlandırma anlaşması yapılmasına ilişkin açıklamaları, Türk kıta sahanlığının Kıbrıs Adasının batısındaki sınırının mercek altına alınmasına yol açmaktadır. Yunan Dışişleri Bakanlığının GKRY ile sınırlandırma anlaşması yapma girişimleri karşısında Türkiye ile KKTC’nin Kıbrıs Adasının batısında kıta sahanlığı sınırı çizmeleri kaçınılmaz hale gelebilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Yunanistan, Kıta Sahalığı, Uluslararası Hukuk, Kıbrıs

Türk Deniz Yetki Alanları, Mavi Vatan ve Doğu Akdeniz Mücadelesi **Turkish Maritime Jurisdiction Areas, Blue Homeland and Struggle in Eastern Mediterranean**

Doç. Dr. Tümamiral(E) Cihat YAYCI

Denizlerin paylaşım mücadelesi özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında hızlanmış, 2000'li yıllardan itibaren Doğu Akdeniz bu mücadelenin en yoğun yaşandığı bölgelerden biri haline gelmiştir. GKRY ve Yunanistan AB'nin de desteği ile Doğu Akdeniz'i kendi aralarında paylaşarak Türkiye'yi Anadolu kıyıları ile sınırlamayı hedefleyen bir politika izlemiştir. Bu politikaya karşı Türkiye tarafından etkin önlemler alınmıştır. Bu önlemlerden en önemlisi Türkiye ve Libya arasında 27 Kasım 2019 tarihinde imzalanan MEB anlaşmasıdır. Bu çalışmada MEB anlaşmasına giden süreçte yaşanan olaylar, anlaşmada esas alınan uluslararası hukuk ilkeleri, anlaşma son-

rası Yunanistan ve GKRY'nin muhtemel hareket tarzları ve bunların olası sonuçları ele alınmıştır. Ayrıca, bu süreç boyunca edinilen tecrübe, daha önce uygulanan yanlış politikalar, bu politikalardan vazgeçilmesi sonucu elde edilen ve edilmesi muhtemel kazanımlar ışığında gelecek dönemde Türkiye tarafından yapılması gerekenlere yönelik bir yol haritası oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Doğu Akdeniz, Libya.

Doğu Akdeniz Sorununa Bir Çözüm Önerisi: Müşterek İşletme **A Solution Proposal to the Eastern Mediterranean Problem: Joint Development**

Arş. Gör. Mustafa BAŞKARA

Dünya genelinde artan enerji açığı ve teknolojideki gelişmeler, devletleri ve uluslararası enerji şirketlerini karadaki enerji rezervlerine alternatif olarak deniz alanlarında enerji kaynağı arama faaliyetlerine yönlendirmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda denizlerin enerji rezervi bakımından oldukça zengin olduğu tespit edilmiştir. Denizlerdeki enerji kaynaklarının mevcudiyeti, devletleri sahip oldukları deniz yetki alanlarını ve bu alanlardaki egemen yetkilerini genişletmeye sevk etmiştir. Bu doğrultuda stratejik öneme sahip enerji kaynaklarına olan ilgi karadan deniz alanlarına kaymıştır. Dünya denizlerindeki enerji kaynakları üzerinde devletlerin yetki alanı sınırı uluslararası sözleşmeler ve çok taraflı anlaşmalarla belirlenmeye çalışılmıştır. Ancak Doğu Akdeniz dâhil olmak üzere deniz enerji kaynaklarının bulunduğu birçok alanda kıyı devletlerinin deniz alanı sınırları nihai olarak belirlenememiştir. Bu nedenle tartışmalı deniz alanlarında özellikle hidrokarbon kaynaklarının yoğun olduğu yerlerde devletlerin tek taraflı egemenlik iddiaları ihtilaflara neden olmaktadır. Bu durumun önüne geçilebilmesi deniz yetki alanlarının hukuki olarak sınırlandırılması ile mümkün olabilecektir.

Dünyada devletlerin kıyıları yan yana veya karşılıklı olması nedeniyle deniz alanı sınırları çakışan yaklaşık 400 uyuşmazlık alanı olduğu bilinmektedir. Bugüne kadar sınırlandırma anlaşmaları ve mahkeme kararları ile bu uyuşmazlıkların ancak yarısı çözülebilmiştir. Diğer bir ifadeyle, yaklaşık 200 deniz alanı sınırlandırılması uyuşmazlığı halen çözüm beklemektedir. Devletlerarası hukuki sorunlara cevap arayan uluslararası hukukta bu uyuşmazlık alanlarına uygulanabilecek alternatif bir çözüm yolu ola-

rak müşterek işletme anlaşmaları (Joint Development Agreement) ortaya çıkmıştır. Sınırlandırma uyuşmazlığının kalıcı olarak çözülemediği durumlarda uluslararası hukuk, devletlere kalıcı anlaşmayı zedeleyecek tek taraflı uygulamalardan kaçınmalarını ve kalıcı anlaşmaya zemin hazırlayacak tedbirler almalarını tavsiye etmektedir. Bu doğrultuda, uluslararası hukuk, kıyıları yan yana ya da karşılıklı olan devletleri geçici tedbirler almak suretiyle anlaşma yaparak uyuşmazlık alanındaki ekonomik faaliyetlerden işbirliği içerisinde faydalanmalarını teşvik etmektedir. Bu sayede uyuşmazlık tarafı devletler ihtilaflı alandaki ekonomik değeri olan potansiyel kaynaklardan uluslararası mahkeme kararı ya da kalıcı bir anlaşmayı beklemeden faydalanabilmektedir.

Doğu Akdeniz'de kıyı devletlerinin tek taraflı uygulamaları ve uluslararası hukuka aykırı olarak Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (GKRY) yaptığı ikili anlaşmalar bölgede kalıcı bir anlaşmanın yakın dönemde mümkün olmadığına işaret etmektedir. Uluslararası bir mahkeme kararı alınması ise kıyı devletlerinin egemenlik hak ve yetkilerini üçüncü bir tarafa devretmek konusunda isteksiz olması, GKRY'nin bir devlet olarak tanınmaması, Türkiye'nin 1982 tarihli Uluslararası Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne taraf olmaması, yargılama süreçlerinin uzun sürmesi ve olası bir nihai yargı kararının tüm taraf devletleri memnun edemeyeceği öngörülerini ile mümkün görülmemektedir. Bu yüzden, Doğu Akdeniz sorununun çözümü için uyuşmazlık tarafı devletler arasında bir müşterek işletme anlaşması yapılmasının en muhtemel yöntem olduğunu düşünmekteyiz.

Tebliğde müşterek işletme anlaşmaları ve bu anlaşmaların Doğu Akdeniz sorununa uygulanabilirliği tartışılacaktır. Tebliğde öncelikle Türk doktrini için görece yeni bir kavram olan müşterek işletme anlaşması ele alınacaktır. Bu kapsamda, müşterek işletme anlaşmasının ortaya çıkışı ve tarihsel gelişimi, özellikleri ve benzer sözleşmelerden farkları, türleri ve uluslararası hukuk çerçevesinde dayanağı incelenecektir. Daha sonra

Doğu Akdeniz sorunu mevcut uyuşmazlıklar ve anlaşmalar kapsamında ele alınacak ve müşterek işletme anlaşmasının Doğu Akdeniz sorununa bir çözüm olma imkânı değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Müşterek İşletme Anlaşması, Doğu Akdeniz, Uluslararası Deniz Hukuku Sözleşmesi